

บทคัดย่อ

การทบทวนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อเตรียมการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นโครงการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาทบทวนเอกสาร (Document Research) ด้วยการสืบค้นจากเอกสารต่างๆ การประชุมหารือกับผู้เกี่ยวข้องด้านนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ ประกอบกับ การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวม ทบทวนและวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมในการพัฒนาและปรับตัวเตรียมการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศในระยะ ๕๐ ปีข้างหน้า เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ประชาชนสามารถปรับตัวเพื่อรองรับสภาพปัญหาและนำไปปฏิบัติได้ และเพื่อศึกษา ทบทวนและเสนอแนะพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของ ๒๕ กลุ่มน้ำในประเทศไทย ในการศึกษาวิจัยการปรับตัวของประชาชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ใช้เวลาศึกษาวิจัยโครงการระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๕๘

ผลการศึกษา พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทยเป็นความพยายามแก้ไขปัญหากล้วยแล้งและน้ำท่วมซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ โดยเน้นการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำและมีการสร้างกลไกคณะกรรมการลุ่มน้ำขึ้นแล้ว แต่เมื่อมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพิ่มเข้ามาจะเป็นปัจจัยเพิ่มความแปรปรวนและความรุนแรงซึ่งยากกว่า จึงเป็นการคาดการณ์และเตรียมการปรับตัวต่อภาวะวิกฤต (Extreme Event) ที่มีแนวโน้มจะเกิดถี่และยาวนานในฤดูแล้ง และเกิดน้ำท่วม/อุทกภัยบ่อยและรุนแรงขึ้นในฤดูฝน ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาในการจัดทำ/ปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและเพิ่มการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการลุ่มน้ำ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างความสามารถในการลดผลกระทบ เพิ่มการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจ และการสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายสุดท้ายในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ที่ดิน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ การจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม การบูรณาการการทำงานอย่างแท้จริงทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร พื้นที่ดำเนินการ และกระบวนการมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ นอกจากการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าโดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำตาม ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้บริหารยังมีนโยบายในเชิงป้องกันโดยการจัดการ ทั้งด้านความต้องการและประสิทธิภาพการใช้น้ำ การศึกษารอยแต่น้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดทำข้อมูลและระเบียบแหล่งน้ำ การประชาสัมพันธ์และเตรียมความพร้อมเพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนเพื่อปรับตัวในการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและ เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอจากการศึกษาวิจัยนี้ คือ การเร่งรัดการจัดทำนโยบายและแผนหลักด้าน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ชัดเจน รวมทั้งแผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากรน้ำ ๕ ปี แผนการ ปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านทรัพยากรน้ำ และ แผนปฏิบัติการจัดการ ภัยแล้งและอุทกภัย แผนเตรียมการรับมือกับเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Extreme Event) การสร้าง กลไกสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และให้ประชาชนมีส่วนร่วม พัฒนาหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำ และต้นทุนการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่าง สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตามบทบาทอย่างเหมาะสม การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยคณะกรรมการ กลุ่มน้ำ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการบูรณาการอย่างแท้จริงโดยใช้กระบวนการงบประมาณ เป็นตัวขับเคลื่อน เสริมสร้างศักยภาพเจ้าหน้าที่และเครือข่ายนักวิจัยเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ส่งเสริมการศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอในการเตรียมการปรับตัวระดับประชาชนและพัฒนานโยบายต่อไป มีการประเมินศักยภาพการจัดการทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานในการใช้น้ำและ ประสิทธิภาพการใช้น้ำ